

Allvarliga psykiska störningar förekommer ofta bland fångar

■ Kunskapen om hur ofta allvarliga psykiska störningar förekommer i fängelsepopulationer är begränsad. Omkring nio miljoner människor över hela världen beräknas vara inspärrade i fängelser, varav två miljoner i USA och 70 000 i Storbritannien. Forskarna Seena Fazel och John Danesh vid institutionen för psykiatri, Oxforduniversitetet, har genomfört en systematisk genomgång av totalt 62 studier där förekomsten av psykoser, depressioner och antisocial personlighetsstörning undersökts i ickeselektade fängelsepopulationer i västvärlden.

I urvalet ingår studier som publicerats under perioden januari 1966 till januari 2001 och har stabila mått på psykiska störningar erhållna antingen genom klinisk undersökning men framförallt genom intervjuer med väl utprovade diagnostiska instrument. 28 av de 62 studierna genomfördes före 1990, och svarsfrekvensen var högre än 80 procent i majoriteten av studierna.

Materialet omfattade totalt 22 790 fångar från 12 olika länder. Både häkta-

de och dömda ingår. Medelåldern i totalmaterialet var 29 år, 81 procent var män och 26 procent hade begått våldsbrott. Merparten av studierna har genomförts i USA och Storbritannien, men även europeiska studier ingår. Prevalensrater för olika diagnoser erhöles genom att summera viktade medelvärden från de olika studierna.

Resultaten visar att det hos manliga fångar förekom psykoser i 3,7 procent, depressioner i 12 procent och antisocial personlighetsstörning i 42 procent av fallen. För kvinnliga fångar var motsvarande siffror 4, 12 respektive 21 procent. Variationer mellan studier vad gäller förekomst av diagnos finns, särskilt vad gäller antisocial personlighetsstörning. Resultaten tyder på att fångar riskerar att ha psykiska störningar som psykoser och depressioner, två respektive fyra gånger oftare än normalbefolkningen och antisocial personlighetsstörning tio gånger oftare.

Sammantaget innebär det att mängden behandlingsbara allvarliga psykiska

störningar är avsevärda bland fångar. Enbart i USA finns flera hundra tusen fångar med psykoser och depressioner, vilket är mer än dubbelt så många individer som de som befolkar de psykiatriska sjukhusen. En väsentlig fråga är om fångarna får korrekt vård i enlighet med sina rättigheter?

För att fastställa i vilken utsträckning psykiska störningar utgör orsaker till, eller är konsekvenser av, fängelsevistelser eller både och, krävs mer forskning. Vidare behöver drogmissbrukets betydelse för förekomst av psykos klargöras. Mer forskning behövs också kring fångar i andra delar av världen. Resultaten ger också en viktig fingervisning till hälsovårdande myndigheter i omvärlden om betydelsen av att undersöka fångars hjälpbehov.

Kerstin Söderholm Carpelan

kerstin.soderholm-carpelan@stat-inst.se

Fazel S, Danesh J. Serious mental disorder in 23 000 prisoners: a systematic review of 62 surveys. Lancet 2002;359:545-50

Patientens egen skattning av hälsa en hjälp i mötet mellan läkare och patient

Svensk frontlinjeforskning

■ Patienter kommer i allt större utsträckning till primärvården med besvär som har en bakomliggande psykosocial pro-

blematik, en problematik som gör det extra viktigt för läkaren att få en förståelse för patientens totala livssituation. Individens bedömning av den egna hälsan (självskattad hälsa) har visat sig vara kopplad till såväl fysisk hälsa som psykosocialt välbefinnande. Åtskilliga studier har visat att självskattad hälsa är en stark, oberoende prediktor för dödlighet och sjuklighet. För att studera den kliniska användbarheten av självskattad hälsa har en jämförelse gjorts med en läkarbaserad skattning av fysisk hälsa.

Utifrån en populationsbaserad studie inbjöds 400 personer till en hälsokontroll inkluderande bl a blodstatus och blodfetter (71 procent deltog). Deltagarna fick fylla i en enkät som innefattade självskattad hälsa, livsstil och psykosociala faktorer. Den fysiska hälsan skattades av läkare utifrån strikt medicinska data enligt en femgradig skala.

Resultaten visade att självskattad hälsa stämde väl med bedömningen av fysisk hälsa i cirka 60 procent av fallen, men i övrigt var skattningarna delvis motsäggande. Vissa personer som enligt den medicinska bedömningen var »friska« skattade sin hälsa som dålig, medan vis-

sa personer som medicinskt bedömdes som »sjuka« själva uppfattade sin hälsa som bra.

Oavsett om man tillhörde gruppen »friska« eller »sjuka« hade de med god självskattad hälsa bättre socialt och mentalt välbefinnande än de med dålig självskattad hälsa. Medicinska faktorer förklarade huvudsakligen variansen i läkarskattningen, medan psykosociala faktorer främst förklarade variansen i patientens skattning av hälsa. Vissa skillnader framkom i mönstret mellan män och kvinnor.

Självskattad hälsa skulle kunna utgöra ett komplement till läkarkonsultationen genom att den reflekterar inte enbart medicinska aspekter av sjuklighet utan också patientens sociala funktion, psykosociala välbefinnande och copingförmåga.

Anna-Lena Undén

anna-lena.unden@ks.se

Undén A-L, Elofsson S. Health from the patient's point of view. How does it relate to the physician's judgement? Family Practice 2001;118(2): 174-80

Referat till Nya rön skall innehålla

- Kort titel som speglar huvudbudskapet
 - Bakgrund till varför studien gjordes
 - Något om materialets sammansättning
- Huvudresultat och författarnas konklusion
 - Tillämpning på svenska förhållanden
 - Fullständig referens för artikeln
 - Din adress, fax och e-postadress samt telefonnummer
 - Tillstånd att publicera referatet på vår hemsida, VIKTIGT!
 - Referat får innehålla högst 250 ord

Skicka referatet med e-post som ett vidhängande Word-dokument till nya.ron@lakartidningen.se